

Biologische landbouw in Groningen

Rutger de Klerk

● *In het algemeen en ook in de provincie Groningen neemt de belangstelling voor de biologische landbouw de laatste jaren toe. Aan de ene kant omdat het mogelijk een bijdrage kan leveren aan de oplossing van de in de landbouwsector ontstane problemen op het gebied van het milieu en de overproductie en aan de andere kant omdat de konsument in toenemende mate verlangt naar gezonde voedingsmiddelen.*

Kenmerkend voor de landbouw is dat zij in vergelijking met de gangbare landbouw minder milieubelastend is, minder bijdraagt aan landbouwoverschotten en arbeidsintensiever is. Deze gunstige eigenschappen van de biologische landbouw pleiten voor omschakeling van gangbare naar BD- en EKO-landbouw en voor stimulering van deze omschakeling door de overheid. Wat is de situatie van de biologische landbouw in de provincie Groningen?

Biologisch-dynamisch en ekologisch

De biologisch-dynamische (BD) landbouw is gebaseerd op de antroposofie, een filosofie ontwikkeld door Rudolf Steiner in het begin van deze eeuw. Bij de BD-landbouw wordt uitgegaan van een wisselwerking tussen het biologische (stoffelijke) leven en het dynamische (aetherische) leven. In de praktijk wordt deze vorm van landbouw gekenmerkt door de voorkeur die gegeven wordt aan gemengde bedrijven, waarbij de gehele levenskringloop op het bedrijf plaatsvindt. De ekologische landbouw is veel jonger. Ze komt voort uit een toenemend milieubewustzijn en de wens naar een ekologisch verantwoorde landbouw, die geen extra belasting van het milieu veroorzaakt. Ze streeft naar kwalitatief hoogwaardige producten, welzijn voor dier en plant, milieuvriende-

lijke productiesystemen en behoud en herstel van natuur en landschap.

Situatie in Groningen

In de provincie Groningen gaat het bij de alternatieve landbouw hoofdzakelijk om BD- en EKO-landbouw. De huidige productie-omvang en produktiewaarde van BD/EKO-bedrijven in Groningen is klein. Een grotere vraag naar gezonde voeding gekombineerd met de actuele problemen in de gangbare landbouw houdt echter een mogelijke marktvergroting van het BD/EKO-product in.

In Groningen zijn momenteel circa tien BD- en circa veertien EKO-bedrijven. Het gaat voornamelijk om tuinbouw- en veehouderijbedrijven. Akkerbouwbedrijven zijn nauwelijks aanwezig. Niet alle alternatieve bedrijven zijn groot genoeg om er één persoon volledig werkzaam te laten zijn, enkele bedrijven bieden werk aan twee of meer personen.

De bedrijven liggen verspreid door de provincie, met uitzondering van de tuinbouwbedrijven. Deze zijn voornamelijk rond Uithuizen gevestigd. Er wordt door deze tuinders onderling samengewerkt door middel van teeltafspraken. Hierdoor ontstaat een ruim assortiment aan producten, waardoor een groter consumentenpubliek kan worden bediend. De afzet van de eko-tuinbouwproducten

verloopt voornamelijk over de Coöperatieve veiling Eko-Noord te Uithuizen.

De ekologische melkveehouders hebben gezamenlijk gezorgd voor een afzetmogelijkheid voor de ekologische melk. De melk gaat thans (1991) naar een firma in Udenhout. De samenwerking tussen bedrijven is verder beperkt. Voor de landelijke situatie geldt dat alle producten (behalve melk) voor het grootste deel via de groothandel worden afgezet, waar het verder tot ekologische producten wordt verwerkt.

Maatschappelijke voordelen

De kwaliteit van de BD- en EKO-producten zoals de konsument die ervaart, bezit een meerwaarde ten opzichte van de gangbare producten. Zowel de gezondheidsaspecten als de geringe negatieve invloeden die deze voedingsmiddelen op het milieu uitoefenen doen de belangstelling van de konsument en daarmee de vraag naar deze producten verder toenemen.

De BD- en EKO-landbouw is ondanks de sterke toename van het aantal bedrijven in de recente jaren nog steeds een kleine sector. Thans zijn er ca. 450 biologische bedrijven in Nederland.

Belangrijk is echter de voorttrekkersrol die deze sector vervult in de ontwikkeling naar meer duurzame landbouwsystemen. Nu onder de maatschappelijke druk in de gangbare landbouw deze duurzaamheid ook moet worden gerealiseerd, staat de ervaring in de biologische landbouw sterk in de belangstelling. Deze belangstelling heeft tot gevolg dat meer onderzoek in deze richting gaat plaatsvinden en dat meer efficiënte produktiemethoden zullen worden ontwikkeld. Hiermee zullen waarschijnlijk op langere termijn gangbare en BD- en EKO-landbouw naar elkaar toe groeien.

Ook de vraag en het aanbod van biologische landbouwproducten in de ons omringende landen is

Verdeling van het aantal BD/EKO-bedrijven en areaal naar bedrijfstype in de provincie Groningen in 1990

Bedrijfstype	BD		EKO	
	aantal bedrijven	areaal (ha)	aantal bedrijven	areaal (ha)
Akkerbouw	1	4.5	1	3.0
Veehouderij	4	128.0	3	154.0
Tuinbouw	1	1.0	9	8.5
Overig	4	34.0	1	6.0
Totaal	10	167.5	14	171.5

stijgende. De buitenlandse vraag vergroot de afzetmogelijkheid van de Nederlandse biologische landbouwproducten. De kansen zijn relatief groot omdat in de gangbare landbouw in Nederland een sterk op de export gericht afzetsysteem aanwezig is waarvan gebruik kan worden gemaakt.

Knelpunten

Naast allerlei voordelen die de alternatieve landbouw te bieden heeft, zijn er verschillende punten waardoor de ontwikkeling van de alternatieve landbouw op bedrijfsniveau geremd wordt. Zo spelen bij omschakeling economische motieven vaak een rol waardoor vooral bij de start van bedrijven risico's kunnen ontstaan. Een tweede knelpunt, welke ook sterk speelt in de provincie Groningen, wordt gevormd door de verspreide ligging van de bedrijven. Hierdoor kan een centrumfunctie slecht tot zijn recht komen. Het gegeven dat er weinig ondersteuning van de sektor door overheid en onderzoekinstellingen is kan als derde knelpunt worden beschouwd.

Vanuit het oogpunt van distributie en verwerking is eveneens een aantal zwakke punten te noemen. In de eerste plaats geschiedt de levering aan de groothandel/verdeelcentra vaak door de producenten zelf, hetgeen veel tijd en inspanning vergt. Ten tweede is de groothandel voor een aantal sectoren zodanig regionaal gekoncentreerd dat de transportkosten relatief hoog zijn. Ten derde is het in de huidige situatie noodzakelijk hogere marges aan te houden in verband met de lage omloopsnelheid van de producten en de effecten van de geringe schaalgrootte.

Het provinciale beleid

Het is in de landbouw noodzakelijk dat er meer rekening wordt gehouden met het milieu. Het rijksbeleid is erop gericht dat in 1994 30% van alle bedrijven een meer duurzame bedrijfsvoering zullen hebben. In het jaar 2000 zal dit met alle bedrijven het geval moeten zijn.

Het landbouwbeleid van de provincie Groningen is vastgelegd in de nota 'Voorwaardescheppend' van april 1988. In deze nota wordt weinig aandacht besteed aan de biologische landbouw. In oktober 1990 heeft de provincie Groningen een notitie uitgebracht betreffende de mogelijkheden voor een

stimuleringsbeleid van milieuvriendelijke landbouw. Deze notitie is toegezonden aan de herstructureringscommissie voor de akkerbouw in de provincie Groningen met het verzoek de voorstellen voor de projecten die in de notitie worden gedaan op te nemen in de plannen voor de herstructurering van de akkerbouw. De notitie probeert als aanvulling op de eerdere nota 'Voorwaardescheppend', aan te geven op welke wijze de provincie een stimuleringsbeleid kan voeren met betrekking tot de milieuvriendelijke landbouw. Zij stelt voor studiekлубs en voorlichting op het gebied van milieuvriendelijke landbouw extra te stimuleren. Ook moet er een fonds ingesteld worden met behulp waarvan kleine investeringen of kosten bij omschakeling van gangbare naar milieuvriendelijke landbouw kan subsidiëren. Sindsdien zijn de ontwikkelingen in de landbouw in een versneld tempo geraakt, waardoor een intensivering van het provinciaal landbouwbeleid en nieuwe initiatieven gewenst zijn. De oplossingsrichtingen en initiatieven ten behoeve van de landbouwsector worden vooral gezocht op het vlak van alternatieve teelten als vollegroenteteelt en bloembollenteelt en op het vlak van onderzoek en ontwikkeling van de teelt van gewassen voor de non-food sector.

Stimulering nodig

Gekonstateerd kan worden, dat de belangstelling voor en de noodzaak tot een milieuvriendelijke bedrijfsvoering toeneemt. De provincie Groningen heeft voor 1992 beperkte financiële middelen voor stimulering van biologische landbouw ter beschikking gesteld. Er is een bedrag van f 50.000,- uitgetrokken voor projecten op het gebied van biologische landbouw. Wellicht kan een bundeling van krachten van de noordelijke provincies leiden tot een sterkere positie. Een bundeling van krachten op het niveau van de boeren en tuinders leidt voor hen wellicht tot bete-

Ekologisch tuinder J. van Tielrooy uit Uithuizen inspecteert zijn postelein, dat bij lage temperaturen van oktober tot april groeit.

re bedrijfsresultaten en tot een sterkere positie wat betreft de afzet van producten. Ook zal door een eventuele bundeling van krachten een centrumfunctie beter mogelijk worden.

Door de steeds toenemende belangstelling voor de alternatieve landbouw is het belangrijk dat er naast goede voorlichting ook goede scholing komt. Daar ontbreekt het thans nog aan. Het opleiden van deskundig personeel kan een belangrijke factor zijn bij het omschakelen van bedrijven. Konkluderend kan gezegd worden dat de biologische landbouw knelpunten kent zowel op bedrijfsniveau, als op het niveau van afzet en verwerking. Eveneens is voorlichting, begeleiding en stimulering vanuit de verschillende overheden nog zeer beperkt. De maatschappelijke voordelen van de biologische landbouw noodzaken tot meer aandacht voor deze vormen van landbouw, ook in de provincie Groningen.

Dit artikel is gebaseerd op een afstudeeropdracht 'De biologische landbouw in de provincie Groningen', (1990), gemaakt in het kader van de studie Agrarische Milieukunde aan het Prof. H.C. van Hall Instituut te Groningen; te bestellen door overmaking van f 30,- op girorekening nr. 936622 t.n.v. Van Hall Instituut, o.v.v. titel en nr. 91AM08.